

Çocuk Gelişiminde Oyun ve Oyuncaklar

Doç. Dr. Tülin Şener

- ▶ Oyun çocuğun gelişiminde önemli bir yer tutmaktadır. Çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgilenen uzmanlar çocuğun yaşamında oyunun ne kadar önemli olduğunu uzun yıllardır vurgulamaktadırlar.
- ▶ Tarih boyunca yer alması ve çocukları ayrıcalıklı kılan bir etkinlik olarak tanımlanması nedeniyle oyun "BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme" içinde de yerini almaktadır.

- ▶ Çocuk oyun yoluyla bir yandan yetişkin dünyasının rol ve kurallarını öğrenirken, diğer yandan da bilişsel kapasitesini deneme ve genişletme olanağını elde eder.
- ▶ Çocuklarla yapılan oyun araştırmaları gözden geçirildiğinde bu çalışmaların birtakım güçlükleri olduğu gözlenmektedir. Günümüzde oyunla ilgili en önemli problemler oyunun tanımlanması, sınıflanması ve ölçülmesiyle ilgilidir.

- ▶ Oyun yalnızca eğlence olarak değil, bilişsel ve toplumsal gelişimde de bir etken olarak çocukların yaşamında yer alır. Oyun;
- ▶ Bedensel,
- ▶ Bilişsel,
- ▶ Toplumsal
- ▶ Duygusal bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

- ▶ Bir etkinliğin oyun olup olmadığını belirlemek güç bir iştir.
- ▶ Örneğin?
- ▶ Bütün bu etkinliklerin ortak noktası ne olabilir? Ya da oyunu betimleyen biricik bir özellikten söz edebilir miyiz?

OYUN;

- ▶ Gönüllüdür
- ▶ Spontandır
- ▶ Esnektir
- ▶ Katılımcı aktiftir
- ▶ Zevklidir
- ▶ Açık uçludur
- ▶ Gerçek dışıdır
- ▶ Amaç ve kurallar çocukların kendisi tarafından belirlenir

Smilansky'e göre;

- ▶ 1) İşlevsel oyun -nesneyle ya da nesne olmadan, basit tekrarlara dayalı kas hareketleri;
- ▶ 2) İnşa oyunu -bir şey yaratma ya da inşa etmek için nesnelere manipüle etme;
- ▶ 3) Dramatik oyun -çocuğun kişisel istek ve gereksinimleri karşılaması için imgesel bir durumun başka birşey yerine kullanılması;
- ▶ 4) Kurallı oyunlar-önceden düzenlenmiş kuralların kabul edilmesi ve bu kurallara uyulması.

PIAGET-OYUN KURAMI

- ▶ Piaget oyunu, insan davranışlarında daima varolan ve çocuğun zihinsel gelişimini destekleyen önemli bir unsur olarak belirtmiş ve oyunu zihinsel gelişimde olduğu gibi çeşitli dönemlere ayırmıştır. Bu dönemler şunlardır:

- ▶ Alıştırma Oyunları
- ▶ Sembolik Oyunlar
- ▶ Kurallı Oyunlar

Alıştırma Oyunları (0-2 yaş) :

- ▶ Bu dönemde düşünceden çok fiziksel hareketleri kapsayan oyunlar oynanır.
- ▶ Nesneleri yakalamak, ağıza götürmek, nesnelere çıkardığı sesleri dinlemek, oyuncakları fırlatmak, başkalarının saçlarını çekmek vb.
- ▶ Bu oyunlar saldırganlık, kırletme ve kırma içgüdüleri temelli oyunlardır.

Sembolik Oyun Dönemi (2-6 yaş) :

- ▶ Sembolik oyun çocuğun düşünme yeterliliğinin bir işlevidir. Sembolik oyunda çocuk gerçeği dışsal baskılar olmaksızın kendine göre biçimlendirmektedir. Gerçekte olan önemli olayları oyunda kullanan çocuk, gerçeğe uyma zorunluluğu olmadığı için değişiklikler oluşturur.
- ▶ Çocukta konuşma ve yürümenin başlamasıyla beraber, fiziksel aktiviteden çok, hayal gücüne dayalı oyunlar öne çıkmaya başlar. Örneğin, çocuğun elindeki sopanın at olarak kullanılması, oyuncaklarla konuşmaya başlama, hayali nesnelere tanımlama gibi temelde taklit dürtüsünün gelişmesiyle ortaya çıkan oyunlar söz konusu olur. Çocuğun sembolleştirme yeteneği onun bilişsel gelişimi ile doğru orantılı olarak artmaktadır.

Kurallı Oyunlar (6 yaş ve sonrası) :

- ▶ Okulöncesi dönemde çocuğun oyunlarında kural kavramının olmadığını belirten Piaget, altı-oniki yaşlarda kuralların farkındalığının oluştuğunu ve çocuğun bu kuralların değişmeyeceğine inandığını söylemektedir.
- ▶ Sosyal kuralları içeren ve grup oyunlarının ön plana çıktığı dönemdir. Gerçeğe uygun, gündelik yaşamdan kesitlerin tartışıldığı bu süreçte, çocuğun sosyalleşmeye başlamasının ilk işaretleri görünür. Piaget'e göre; "*rekabet ve uyulması gereken kurallara birlikte karar verme*" eylemleri kurallı oyunun iki ana ilkesidir. Çocukların aralarında karar verip uyguladıkları kurallar süreç içinde oyunun bir parçasıymış gibi içselleştirilir